

ומשנינו: הני מילי — בעבודה.

אבל הכא — חושבנא בעלמא הוא.

שנינו במשנה: שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש.

תנו רבנן: כיצד מקריב כהן גדול חלק בראש?

אומר: עולה זו אני מקריב, מנחה זו אני מקריב.

כיצד נוטל חלק בראש?

אומר: הטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל.

ונוטל חלה משתי חלות בחג השבועות.

ונוטל ארבע או חמש לחמים ממועשה לחם הפנים, וכפי שיבואר לקמן אימתי הוא נוטל ארבעה לחמים ואימתי חמש.

רבי אומר: לעולם הוא נוטל חמש לחמים.

לפי שנאמר בלחם הפנים [ויקרא כד]: "והיתה לאהרן ולבניו" — מחצה לאהרן ומחצה לבניו, לשאר הכהנים.

ומחלקים ביניהם רק עשר לחמים מתוך שנים עשר הלחמים, וכדמפרש ואזיל.

והוינן בה: הא גופה קשיא.

אמרת ברישא: נוטל הכהן הגדול חלה אחת משתי חלות שבחג השבועות.

מני — רבי היא, דאמר כהן גדול פלגא שקיל.

אימא מציעתא: נוטל ארבע או חמש ממועשה לחם הפנים — אתאן לרבנן, דאמרי

לא שקיל פלגא. כי לרבי תמיד נוטל חמש ולא ארבע.

אימא סיפא, רבי אומר: לעולם חמש.

רישא וסיפא — רבי, ומציעתא רבנן!?

אמר אבוי: רישא ומציעתא רבנן, הסוברים שנוטל פחות מחצי.

וברישא, בחלוקת שתי הלחם שבחג השבועות, מודו רבנן שנוטל חלה שלמה ולא נוטל פחות מחצי, כיון שאז יהיה דינו של כהן גדול בפרוסה — דלאו אורח ארעא אין זה דרך ארץ למיתבה ליתן פרוסה לכהן גדול.

ומאי מה הוא הביאור במה ששנינו שהוא י"ח-א נוטל "ארבע או חמש"? אימתי הוא נוטל ארבע ואימתי חמש?

לרבנן, דאמרי: משמר הנכנס נוטל שש לחמים, ומשמר היוצא נוטל שש לחמים.

ולפיהם שני לחמים בשכר הנפת דלתות במוצאי שבת — לא נוטל המשמר הנכנס, אלא מתחלקים שתי המשמרות בכל שנים עשר הלחמים.

הרי הכהן הגדול — משתים עשרה בעי מיפלג וליטול חלקו.

וכיון שלפי חכמים הוא נוטל פחות מחצי, הרי בצירי חדא לחם מפלגא של ששת הלחמים, שהם מחצית שנים עשר הלחמים.

ולכן, חמש שקיל.

אבל לרבי יהודה דאמר משמר נכנס נוטל שבע לחמים, כי מתחלקים רק בעשר לחמים,

ואילו שתיים לחמים נוטל המשמר הנכנס בשכר הגפת דלתות במוצאי שבת.

והמשמר היוצא נוטל חמש לחמים מתוך העשר המתחלקים.

ולכן הכהן הגדול מעשר לחמים בלבד בעי מיפלג.

וכיון שלדעת חכמים הוא נוטל פחות ממחצית: בצירי חמס מפלגא [חמש מתוך עשר].

ולכן שקיל ארבע.

רבא אמר: כולה רבי היא, ונוטל הכהן הגדול חצי, וסבר לה כרבי יהודה.

ואלא מאי נוטל ארבע? הא חמש בעי למשקל!

לא קשיא.

הא — דאיכא משמר המתעכב מחמת יום טוב, שהוא נוטל לעצמו שתי חלות, ושתי חלות נוטל המשמר הנכנס, ועומדות לחלוקה שמונה חלות בלבד.

הא — דליכא משמר המתעכב.

אי איכא משמר המתעכב — משמנה בעי למפלג, ושקיל חצי שהם ארבע.

אי ליכא משמר המתעכב מעשר בעי למפלג, ושקיל חמש.

אי הכי, מאי "רבי אומר" לעולם חמש", והרי יש פעמים שנוטל רק ארבע?!

ומסקינן: קשיא.

מתניתין:

כל אותם הימים שהיה כהן גדול מופרש בלשכת פרהדרין שבמקדש כדי להכין עצמו לעבודת יום הכפורים, מפרו לו בית הדין זקנים, מזקני בית דין, להיות עמו.

והיו זקנים אלו קורין לפניו בתורה בסדר עבודת היום שבפרשת אחרי מות, ומלמדו אותו כל דיני העבודה.

וכך היו אומרים לו: אישי [אדוני] כהן גדול! קרא גם אתה בפוך.⁽⁴⁹⁾

שמא שכחת את דיני העבודה, או שמא מעולם לא למדת.

ובערב יום הכפורים, בשחרית, היו מעמידו אותו [את הכהן הגדול] בשער מזרח של העזרה, והיו מעבירין לפניו שם, פרים ואילים וכבשים.⁽⁵⁰⁾

כדי שיהא מכיר ומתבונן בהם, ועל ידי זה ישים לבו לדיני סדר עבודת היום, ויהיה יותר רגיל בעבודה.

כל אותם שבעת הימים — לא היו מונעין ממנו שום מאכל ומשתה.

אבל בערב יום הכפורים עם לפני חשיכה,

49. ופירש תפארת ישראל שכן מצינו במסכת עירובין [נד א] שעל ידי שמוציא התיבות כפה הוא זוכרם יפה.

50. מדברי התו"י בהמשך הסוגיא נראה שפירש שהעבירו לפניו את אותם קרבנות עצמן שהיו מוכנים להקרבה ביום הכפורים. וכן משמעות

כאן [במשנתנינון] שחששו להם שמא מעולם לא למדו, מדובר בכהנים גדולים שביהנו במקדש שני, שהיו מתמנים על ידי ממון ששלמו למלכות.

וכדאמר רב אסי: תרקבא [מדה של שלשה קבין, שהם מחצית הסאה] דדינרי, עיילא ליה [הכניסה לן] אשה עשירה, ושמה מרתא בת בייתום — לינאי מלכא, לינאי המלך, על דאוקמיה [כדי שיעמיד] ליהושע בן גמלא בעלה בכהני רברבי, שימנהו לכהונה גדולה.

שנינו במשנה: ערב יום הכפורים שחרית, מעמידין אותו בשער מזרח, ומעבירין לפניו פרים אלים וכבשים.

תנא: אף את השעירים העבירו לפניו, שהרי היו גם שלשה שעירים בין קרבנות יום הכפורים. האחד קרב חטאת, כמו שאר מוספי הרגלים, ועוד שני שעירים היוף שאחד מהם הוא חטאת פנימית, והשני משתלח לעזאזל.

והוינן בה: ותנא של משנה דידן — מאי טעמא לא תנא, מדוע הוא לא שנה את השעירים?

ומשנינן: כיון דהשעירים לכפר על חטא קא אתו, חוששים היו שמא חלשא דעתיה של הכהן הגדול, כשיזכר בחטאי ישראל.

ופרכינן: אי הכי, שחוששין לחלישות דעתו של הכהן הגדול, גם את הפר ראוי שלא יעבירו לפניו, שהרי פר החטאת נמי — על חטא הוא דאתי [בא].

לא היו מניחין אותו לאכול הרבה, מפני שריבוי המאכל מביא את השינה, ואם יישן כליל יום הכפורים עלול הוא לבא לידי טומאת קרי, ויפסל מעבודה.

גמרא:

והוינן בדברי המשנה: בשלמא זה ששנינו, שהיו אומרים לו לקרא בפיו שמא שכח — לחיי [גיחא].

אלא, מה שחששו שמא לא למד מעולם, קשה: מי, וכי מוקמינן מעמידים כהן גדול כי האי גונא שכזה, שלא למד מעולם את דיני העבודה!?

והתניא: נאמר בתורה "והכהן הגדול מאחיו". ודרשו מכאן, שיהא הכהן הגדול גדול מאחיו, בכח, בנוי, בחכמה ובעושר.

אחרים אומרים: מנין שאם אין לו ממון משלו, שאחיו הכהנים מגדלין אותו בממון משלהם, כדי שיהיה גדול מהם בעושר?

תלמוד לומר "והכהן הגדול מאחיו" — גדלהו בממון משל אחיו.

ומאחר שהוא גדול מכולם גם בחכמה אין חששו לו שמא לא למד את דיני העבודה.

ומשנינן: אמר רב יוסף: לא קשיא.

כאן [בברייתא] מדובר בכהנים גדולים שביהנו במקדש ראשון, שהיו מתמנים כדין תורה, והיו גדולים בחכמה.

לשון הפייטן בסדר "אמיץ כח", "נוי זבחי יום לפניו יעבירו", ולפי זה מתפרשת המשנה שיהא

ולכן לנקביו למחר, בשעת העבודה, ולכן האכילהו מאכלים אלו, שמשלשלים, כדי למסמסו [למסמס את האוכל שבמעיו], שיתפנה היום לגמרי.

אמרו לו לרבי יהודה בן נקוסא: אם אתה עושה כן כל שבן שאתה גורם לו קלקול, כי באכילת דברים אלו אתה מביאו לידי חמור, ססלתות וביצים מרבים את הזרע.

תניא: סומכוס אומר משום רבי מאיר: מלבד מה ששנינו במשנה שלא היו מניחין אותו לאכול הרבה, ישנם עוד מאכלים מסויימים שהם מביאין לידי טוממאת קרי, והיה צריך להמנע מלאוכלם.

ולכן, אין מאכילין אותו לא אבי. ואמרי לה: לא אבבי. [ויתבאר להלן].

ויש אומרים: אף לא מניחין אותו לשתות יין לבן.

ומפרשין: לא אבי — לא אתרוג, ולא ביצים, ולא יין ישן.

ואמרי לה: לא אבבי — לא אתרוג, ולא ביצים, ולא בשר, ולא יין ישן.

ויש אומרים: אף לא יין לבן, מפני שאף היין הלבן מביא את האדם לידי טומאה.

מי שיצא מגופו שכבת זרע נקרא בעל קרי, והרי הוא טמא יום אחד. ואם יצא מגופו זוב [שאינ מראהו כמראה שכבת זרע] פעם אחת, אף הוא אינו טמא אלא יום אחד

ומשנינן: פר החטאת שלו, כיון דלכפר עליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי — לא תחלש דעתו.

שהרי באחיו הכהנים, אי איכא איניש, אם יש ביניהם אדם דאית ביה מילתא [דבר] עבירה — מידע ידע ליה הכהן הגדול, ומעוררו, ומחדר ליה לאותו כהן בתשובה.

אבל בכולחו ישראל שמתכפרים בשעירים, אם יש בהם חוטאים — לא ידע בהם הכהן הגדול, ותחלש דעתו שמא לא יחזרו בתשובה, ולא יתכפרו.

אמר רבינא: זה שהכהן הגדול מכיר את מעשיהם של אחיו הכהנים, היינו הרי זה דומה למה דאמרי אינשי, שנוהגים האנשים לומר את האימרה הזאת:

אי בר אחתיך [אם בן אחותך, המכיר אותך ויודע מעשיך] דיילא הוי, שוטר המלך הוא, חזי, ראה ושים לבך כיצד תנהג: בשוקא קמיה — לא תחליף! אל תעבור לפניו בשוק, כדי שלא יתגולל עליך למצוא עלילה במעשיך ובממונך, להוציא ממך ממון למלכות, כיון שהוא מכיר את מעשיך.

שנינו במשנה: כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל. ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה, מפני שהמאכל מביא את השינה.

תניא: רבי יהודה בן נקוסא אומר: בבוקרו של ערב יום הכפורים היו מאכילין אותו סלתות וביצים, שהיו חוששים שמא יצטרך

כבעל קרי.

אבל, אם ראה שתי ראיות של זוב, צריך ספירת שבעה ימים נקיים מזוב, ואח"כ יטהר. ואם ראה שלש ראיות של זוב הרי הוא גם חייב קרבן.

הזוב אינו מטמא אלא אם כן יצא מגופו שלא מחמת חולי ולא מחמת אונס. שנאמר "זב מבשרו", ודרשו: מחמת בשרו ולא מחמת דבר אחר.

ולכן, אם קדמה לראייתו איזו סבה העלולה להביא לידי זיבה, אין זו ראיית זיבה המטמאתו בטומאת זב החמורה, אלא דינו כבעל קרי.

דין זה אמור לענין ראייה שניה, שאם ראה מחמת אונס, אינו נעשה זב להצריכו ספירת שבעה ימים נקיים. אבל ראייה ראשונה – שבכל אופן אינו נעשה זב על ידה – מטמאתו כבעל קרי, אף על פי שהיתה מחמת אונס.

וכן אין ראייה מחמת אונס נחשבת לראיית זב לענין חיוב קרבן.

אלא, נחלקו תנאים כאשר כבר ראה שתי ראיות ראשונות, שהיו "מחמת בשרו" [כלומר, באופן טבעי], ועתה הוא ראה ראייה שלישית, שאם היא זיבה הוא מתחייב בקרבן זב.

לדעת רבי אליעזר בודקים אותו אם לפני הראייה השלישית קדמה סבה העלולה להביאו לידי הזיבה הזאת.

אך לדעת חכמים אין בודקין אותו, מפני שכבר "נוקק" לזיבה בפעמיים שראה. ומתחייב בקרבן בפעם השלישית אפילו על ידי ראייה שהיא מחמת אונס.

הכל מודים, שאם נעשה זב על ידי שלש ראיות טבעיות "מחמת בשרו" [שדינו לספור שבעה ימים נקיים מזוב ואחר כך להטהר], והתחיל לספור את הימים נקיים, וראה ראית זוב בתוך הספירה של שבעת הימים הנקיים, שאפילו היתה הראייה הזאת מחמת אונס, נסתרת הספירה של שבעת הימים הנקיים, ועליו להתחיל מחדש לספור שבעה ימים נקיים אחרים.

ושבעת הימים הנקיים, שבהם הוא בודק עצמו אם אכן פסקה ממנו הזיבה, נקראים "ימי בדיקתו".

ובענין זה תנו רבנן:

זב, שראה זיבה לאחר שהרבה באכילה – תולין לו את סבת הזיבה בריבוי המאכל, ואינו נעשה זב בראייה זו לטומאת שבעה ולקרבן.

וכל מיני מאכל מביאים לידי זיבה אם אוכל מהם הרבה, ולא דוקא מאכלים מסויימים.⁽⁵¹⁾

אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא:⁽⁵²⁾

אין מאכילין אותו בימים אלו כלל, לא חגבי, ולא גב"ם, ולא כל הדברים המביאים לידי טומאה.

51. הגר"א אינו גורס את תחילת לשון הברייתא, עד כאן

52. בתו"י העיר: למה לא נאמר כן אף בכהן

מצרנאה. שגדל על מיצר [גבול] השדה, שאין זרוע מסביבו צמח אחר המכחיש את כחו.

אמר רב גידל אמר רב: אכסנאי, אורח הלן במטה שאינה שלו, לא יאכל ביצים, שעל ידי אכילתם הוא עלול לבא לידי קרי, ויתגנה על בני הבית.

וכן לא יישן בטליתו של בעל הבית, שהרי בעל הבית משתמש בה ביום, ואם ימצא עליה קרי, גנאי הוא לאורח.

רב היה נוהג דבי מיקלע [כשהיה מזדמן] למקום הנקרא "דרשיש", אפילו ליום אחד, היה מכריז ושואל: "מאן הויא ליומא?" — איזו אשה מסכימה להנשא לי ליום אחד שאני שוהה כאן, ואגרשנה בשעה שאחזור למקומי.

ועשה זאת רב, משום שאדם השרוי בלא אשה עלול לבא לידי הרהור וטומאה. והחמיר רב על עצמו, שלא להיות שרוי בלא אשה אפילו יום אחד, אף על פי שהיתה לו אשה בביתו.

וכן היה רב נחמן נוהג כד כאשר מקלע הוא נקלע למקום הנקרא שכנדיב, שהיה מכריז ושואל: "מאן הויא ליומא".

ותמהינן: איך הם נהגו כן?

והתניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: לא

ומפרשינן: לא חגבי — לא חלב, ולא גבינה, ולא ביצה, ולא יין.

ולא גב"ם — לא מי גריסין של פול, ולא בשר שמן, ולא מריים.

והוינן בה: זה ששנה התנא בסוף: ולא כל דברים המביאין לידי טומאה — לאתויי מאי [מה בא לרבות בכך]?

ומבארין: לאתויי להביא את הא דתנו רבנן:

המשה דברים, באכילתם — מביאים את האדם לידי טומאה, ואלו הן: השום, והשחלים, והלגלגות, והביצים, והגרגיר. יח-ב

נאמר בספר מלכים ב [פרק ד]: "ויצא אחד אל השדה ללקט אורות".

ומפרשינן: מהו אורות?

תנא משמיה דרבי מאיר: זה גרגיר.

ואמר רבי יוחנן: למה נקרא שמן של צמחי הגרגיר אורות? מפני שמאירות את העינים.

אמר רב הונא: המוצא גרגיר — אם יכול לאכלו, אוכלו כדי להאיר את עיניו. ואם לאו — מעבירו לכל הפחות על גבי עיניו, שגם זו תועלת להאיר את העינים.

ואמר רב פפא: דבר זה נאמר רק בגרגיר

גדול ערב יום הכפורים? ותיקן, שלא החמירו בו כל כך.

ובגבורת ארי השיגו, ופירש שהמנויים כאן ואינם מנויים אצל כהן גדול מביאים לידי זיבה, והמנויים למעלה מביאים לידי קרי, והמנויים

בשניהם מביאים לידי שניהם.

אך עיין בהגהות הגר"א שלפי גירסתו כאן נאמר דין זה לענין כהן גדול. וכן דעת המאירי, וכן פסק הרמב"ם. מאחר שבימי בדיקתו, אפילו ראייה שמחמת אונס סותרת את ספירתו.